

Čakanġa, n. o.

Literárna cena Čakanġy

Rok 2020

Prolog

Rok 2020 bol 11. ročníkom súťaže o Literárnu cenu Čakanky a zároveň prvým rokom ďalšieho desaťročia tvorivého hľadania a práce so slovom mladých aj starších, skúsených aj začínajúcich autorov.

Bol to rok, plný vonkajších a vnútorných ohrození, rok, v ktorom sme sa museli vzdať viacerých lákadiel vyspelej konzumnej spoločnosti. Zároveň nám vytvoril priestor na zamyslenie sa, na prienik do hĺbín existencie. Milovníkom slovesného umenia daroval čas na písanie, zrkadlenie svetov vnútorných a ich konfrontáciu s vonkajším dianím. Niekoľko pandémie frustrovala a možno niektorým priniesla nové príležitosti...

Pocit ohrozenia vniesol do poézie našich prispievateľov viac pochybností a pochmúrnych myšlienok, reflexií o zmysle bytia, o konci životnej cesty, o osude našej planéty, predsa sme sa v básňach stretli s tradičnou ľúbostnou a prírodnou lyrikou. U začiatovníkov bolo cítiť, že hľadajú správny výraz, vhodné slovo, výstižný obraz, poetickú skratku, u niektorých prevládla básnická rutina, u iných „intelektuálna“ metafora.

Tento ročník bol žánrovo pestrý. Čítali sme lyriku takmer každého druhu, satiru, a dokonca zaujímavé texty popových piesní. Hoci sa niektorí autori neumiestnili na najvyšších stupňoch, ich snahu písať poéziu si vážime.

Zvlášť sme ocenili básničky Lenky Podhradskej, ktorá napriek svojmu ťažkému životnému údelu na život nerezignovala a vo svojich

veršíkoch nám ponúka čistý prameň priateľstva, lásky a radosti z každej chvíle dňa.

Próza sa tiež nedala zahanbiť, i keď bola menej početná. Autori siahli po témach zo súčasnosti, sci-fi príbehoch, čerpali zo spomienok na detstvo, ale tiež pripomínali vojnovú minulosť či ohrozenie ľudstva modernými technológiami, upozorňovali na necitlivosť k prírode. U najmladšej generácie sme sa stretli s rozprávkovými motívmi, prvkami z bájí a príbehmi zo školského prostredia.

Do 11. ročníka súťaže o Literárnu cenu Čačanky sme prijali 101 príspevkov. Za každý z nich ďakujeme a veríme, že stúpajúci trend prispievateľov bude pokračovať a naši porotcovia sa budú môcť znovu zúčastniť dobrodružstva čítania, diskusií a hodnotenia.

Nech je bulletin ocenených autorov pre všetkým súťažiacich príjemným čítaním, inšpiráciou a povzbudením do budúcich ročníkov literárnej súťaže Čačanky, n. o.

Oblast' tvorby dospelých autorov

Poézia

1. miesto

Eliška Kohlíčková

Do ztracena

*Tendence odcházet i zůstat je nám vlastní
už od dob
kdy se rukama daly nahmatat první kořeny*

*jedna část mě vyhlíží konec léta
ta druhá sčítá co jsme nestačili zachránit
a věci přežitě
převádí přes most najatí tuláci*

*chybí mi
tvoje slova - ta nejvíc
nadhled
péče
a smích
co probouzel a léčil minulé, přítomné i budoucí*

*občas mám pocit že v konečcích prstů cítím zimu
to potom stárnu každý den s tím že přijde další sních
ve kterém nebudou k vidění
tvoje stopy*

*kdyby se mě náhodou někdy někdo zeptal jestli jsem na to připravená
mlčela bych*

*tiskla se v rohu
poslouchala jak venku chodí zástupy stínů a lidí*

následují tě

*do otevřených dlaní
vede dlouhá cesta
ulice kterými táhnou jsou nám zdánlivě povědomé
a ohmatané
teplým prachem.*

2.miesto

Barbara Plutová

Na jar

zasadím himalájsky céder.
Zakorení sa v zemi
v našej záhrade,
bude z nej prijímať živiny,
jarné dažde,
letné večery,
pohyb hmyzu,
ľudskú reč
a v zime mu bude trochu
ťahať na prsty.
Keď podrastie,
bude sa nám
spoločne cnieť za domovom.

Pred krížom

Bojím sa,
že medzi ľuďmi
nájdem
iného Boha
ako toho,
ktorý si z času na čas
sadne ku mne
ja mu položím
hlavu na rameno
a potom spolu
mlčíme
s porozumením.

2.miesto

Zuzana Podlešáková

Souboj duší

*Souboj duší Vítr fouká strom si brouká,
nahodilé tajemství se vznáší v modrofialové vlně světla.
Vrabeč jako by rozuměl slovům, popolétl o větvičku výš. Nechtěl být tak blízko.*

*Kocoura jazyk těžce se kroutí, maličká myška v hubě se hroutí.
Ze stromu na zem snáší se slupky slunečnice, jako by plakal... a teď ještě více.*

*Dvě zvadlé postavy pod listy stojí, tenze posílila jejich var.
O pravdách života na sebe zbrojí, čeká je spojení a nebo zmar?*

*Z poza porostlého plotu rostlinou co dusí,
sousedka co poslouchá, Armagedon duší... tuší, mračí se.
Pohlédne v dáli, roztáhne oči, kocour co myš sežral u domku chrčí.*

*Jak zbíjecí kladivo v rajské zahradě, duní hloupost muže.
Nad hlavami ztracených roztáhne křídla.
Lepkavý vzkaz, ve tvaru růže dotkne se kůže... vrabec odlétá.*

3. miesto

Adam Kollár

Zasvätená Vesne

*Dala meno snehu
perami
ako černice,
dlaňami
ako vodná hladina,
prstami
ako chladný letný deň.*

*Dala meno vetru
šepotom
ako obilie,
dotykom
ako ľahký sen,
pohybom
ako zakrádajúca sa noc.*

*Dala meno búrke
očami
ako modré mraky,
slzami
ako vlky na love,
piesňou
ako včely v hojnosti.*

*V dlaniach má úprimnosť. V ústach pravdu.
Sedem lipových lístkov vo vlasoch, ktoré čakajú na poznanie.*

Cena poroty

Hubertus Esterbauer

Gedichte und Gedanken

(Básne a myšlienky)

(Úryvky v preklade Adriany Greškovej)

*Ruža môjho srdca,
Tvoj smiech roztápa ľad v mojej duši,
úsmev tvojich pier ma hreje pri srdci,
Tvoje oči sa ma dotýkajú
Tvoja bytosť naplňa môj osud,
Tvoja blízkosť mi dáva život,
kedykoľvek ma potrebuješ
pri smiechu, k opore, v žiali
alebo len – aby som bol tu
som tu ako hviezda, ktorá ukazuje cestu domov*

Buď vďačný za to, čo máš a čím si

Mnohí nemajú nič a aj napriek tomu ďakujú životu každý deň,

Že im umožňuje zostať tu aj naďalej

Cena Galérie Čakanky Laca Zrubca

Lenka Podhradská

Rieka života

*Tečie rieka, tečie prúdom,
nielen mne,
no všetkým ľuďom.
Valí sa a preteká
či z blízka,
či z ďaleka.
Čo nám prinesie?
Nikto z nás nevie.
Možno nejakú chvíľku peknú
a z nej radosť nekonečnú.
Môže sa však stať,
že peknú chvíľku vystrieda
smútok a plač.
Jeden deň nám svieti slnko v duši,
inokedy nám priateľ rany v srdci suší.
Keď máme deň veselý a pekný,
cítíme sa ako v siedmom nebi.
Niekedy to však býva tak,
že jasné nebo zastrie sivý mrak.
Vtedy by sme plakali,
koľko by sme vládali.
Treba sa snažiť naplno žiť,
z pekných vecí sa tešiť.
Teraz to už viete, tajomstvo veľké,
takto to vyzerá v životnej rieke.*

Próza

1. miesto

Zuzana Martišková

Prvá

(Úryvok)

Na mieste bývalého kasína postavili škaredú hranatú opachu. A rovno dvojposchodovú. Dočasne tu škola bola aj v pôvodnom hostinci – kasíne, kým si niekto na predvojnovom ministerstve školstva a národnej osvety uvedomil, ako to asi vypaľuje v očiach verejnosti.

Z gracióznej elegancie prelomu storočia zostali len dve asi metrové imitácie mramorových stĺpov so spodnou pätkou a dierkou na drôt hore, ktoré sa potom osemdesiat rokov povalovali po rôznych kabinetoch, než ich objavila akčná riaditeľka a odvelila do strážnej služby po oboch stranách vstupu do svojich kancelárií. Jednej pre sekretárku, jednej oficiálnej a trezoru, kde administratíva chodila tajne vypaľovať zobáky, lebo na pôde školy je fajčenie prísne zakázané. Nedajboh na očiach verejnosti.

Topoľčiansky gympel.

Oranžovo-smotanové flakaté valce, podľa ktorých s veľkou pravdepodobnosťou zvolili aj poslednú vonkajšiu fasádu, zdegradovali na podstavce pod kvetináče, zaklíncovali črepníkmi s čímsi, čo vyzeralo ako zhnité slonie nohy, z ktorých rástli zelené metrové pokrútené chlpy. Počas letných prázdnin vždy vyschli, v septembri ich ostrihali, potom pripomínali už čosi iné. Návštevam dupkajúcim na chodbe pred riaditeľňou to na tvárach rozkresľovalo čudné, zhrozené výrazy, s ktorými vchádzali k vedeniu a nemuseli sa už začať tváriť vážne. Konfrontujúc sa s riaditeľkou tejto inštitúcie, sa im stretnutie s Votrelcom ukázalo v opačnom garde a Vojna svetov s Dňom nezávislosti nulovo mysteriózne.

Veta: „Máš ísť do riaditeľne,“ v preklade znamenala dlhú červenú linku na EKG obeť.

Bola tu so spolužiačkami zo základky v máji na prijímacích pohovoroch a teraz s otcom na zápise, ale nič z toho, čo videla, ju neohúrilo. Deduško gympel nezodpovedal sladkastým pestrofarebným seriálovým školám, skôr nejakému filmíku pre pamätníkov. Pamätala si, ako jej mama kedysi rozprávala o obrovských skrinách po chodbách gymnázia s preparátmi, vypchatými zvermi a hlavne knihami odspodu po plafón. Z fauny tu zostal iba tokáň, impozantne strašiaci na vyradenej kopírke pred biologickým labákom a vo formaldehyde zaliate nejaké neidentifikovateľné embryo. Z nádobky si chodieval fyzikár odlievať, keď opätovne počmáral permanentnou fixkou

interaktívnu tabuľu, lebo akýkoľvek alkohol je na pôde školy prísne zakázaný. Vďaka systému za v liehu nakladané mŕtvolu. Pomohol by aj odlakovač na nechty, ale to taký fyzikár netuší. Nikdy si neosvojil otrepané študentské fóriky so zamenenými fixkami. Ani tie s kriedou obnoveným vzorom podsedáku. Prúžkované tesilky boli prijateľnejšia verzia ako tie so žuvačkou...

Cupkajúc za otcom si sklamane obzerala čerstvo vymaľované chodby. Nijaké obrie osemdesiatročné vitríny tu teraz neboli. Zostali len tie vstavané, v pozdĺžnych chodbách, pretreté stýkrát nabielo, aby zapadli ešte viac. Za nimi zostalo zopár zaprášených šutrov na geológiu, ktorá sa učila len počas jedného polroka, drôtikové makety na matiku a pár vyblednutých diplomov z olympiád ešte z minulého storočia. V jednej akvárium. Momentálne prázdne, lebo útok šunkovej bagety z bufetu rybičky nerozdýchali. Obsah vitrín nikdy nikoho nezaujímalo, hoci prezervatív natiiahnutý na skúmavke v polici s laboratórnymi pomôckami vyzeral byť už slušne zaprášený.

A všade tablá čierne-bielych „kockatých hláv“, ako gymplákov zvyšok malomestského študentského etnika s úľubou označoval, a závidel im, že v máji môžu s nimi tlupy maturantov s rapkáčmi chodiť po meste, žobrať do klobúka prachy a prepíjať to po chatách v okolí.

- Škoda, že tu nezostávajú úplne všetky tablá. Ale nepomestili by sa za tie roky. Tie najstaršie vždy balia do bublinkovej fólie a vykladajú na povalu. Keď majú po rokoch gymnazisti stretávku, idú ho pohľadať a potom pri ňom ...spomínajú. Keby tu boli všetky, tvoja mama by sa denne mohla na teba dívať a strážiť by mi ťa. - povzdychol si otec pred jednou z preglejok s polepenými zažltnutými fotkami, kde-tu už so skrúteným rožkom od slnka. AD REVIDENDUM 2000.

Tablá, predpotopné „knihy tvári“, si všimla už na prijímačkách, ale nádej na obriu knižnicu zostala kvôli druhému poschodiu, prístavbe a suterénu, kam sopliakov pred testami nepustili. A na DOD ju zas nepustil otec. Vraj zabitý deň. Ešteže Ruby bola, dokonca na všetkých Dňoch otvorených dvier v meste aj v blízkom okolí, kým jej na to babka neprišla a nezabuchla tie na detskej izbe v šiestom doživotnom domácom väzení tento rok.

Na sekretariáte pri zápise otec vypísal zopár papierov, odobril etiku a zaškrtol druhý cudzí jazyk. Na všetkom sa dohodli už dávno. Prakticky skôr rozhodol otec. Dojatý z dcéry gymnazistky.

- Nie, nijaké iné požiadavky nemáme. Však, Belinka. Viete, nebožka si priala, aby... -

Opatrne pozrel na dcéru. Predpokladal, že sa zamračí. To ho zamrzelo. Papiere na zľavu cestovného a daňový bonus, či čo to bol za šalabaster, opatrne preložil a nasúkal do vnútorného vrecka saka.

Na zápis sa vymódil. Bol by tu stál už od štvrtka poobedia, kedy prišlo rozhodnutie o prijatí, ale zápis dali až na piatok. Zatvoril kvetinárstvo, nechal sa odhovoriť od kvetov, ktorými chcel obsypať všetkých od vrátničky po riaditeľku za to, že mu jediná dcéra bude študovať práve tu a potom na výške a potom...Čo ak ju bude potrebovať NASA alebo ktosi ešte dôležitejší.

- Tak sa teda na teba tešíme v septembri. Keby niečo, na zápisnom lístku máte kontakty. Zaradenie do tried bude potom na nástenke vo vestibule. Vybavte si dovtedy potrebné. Preukážky na cestovné potvrdzujeme priebežne v úradných hodinách. - odštebotala sekretárka naučené frázy. Všetko robila podvedome, do očí klientov sa už ani nedívala. Pri žiakoch ju škrelo, že im robí úradníčku, učiteľov považovala rovno za debilov, ktorí si bez jej papierovačkovej pomoci nepomôžu, jediná, koho uznávala, bola riaditeľka, lebo tá si bez nej naozaj nepomohla. Prizápisová ústretovosť bola účelová, kto prv príde, prv sa zapíše a každý zápisný lístok má pre školu cenu zlata. Alebo niekoľkých stoviek normatívu na dušu.

- A už mám gymnazistku. – zatiahol zas dojata otec, ale neodvážil sa ju objasť, pritúliť ani nič podobné, akoby toho už nebol ani hoden. On nemá ani učňovku, celý život drie v kvetinárstve.

Bola mu za to vďačná. Načo otcovi kaziť radosť, že stať sa žiačkou tejto inštitúcie už zopár rokov nie je ťažké ani česť. Berú všetko, aj s chlpmi. Prekvapí ho, keď sa dozvie, že sem ide aj Ashley, čo v piatom ročníku na geografii hľadala Rimavskú Sobotu v kalendári, dokonca aj Ruby, ktorá si pred babkou dupla, že na potravinársku ani na čašník-kuchár-mäsiar nepôjde, lebo tam chodia len socky a prístihovia, s ktorými to vzdali aj vlastní, a vykladať do Tesca bude môcť aj s maturitou. Babka počítala s tým, že ju nevezmú, ale prepočítala sa. Mohla si domyslieť, že jej vnučka Ruby je riadne číslo a ak si niečo vezme do svojej peknej doprefarbovanej hlavy, tak ani dobre mienené poza uši jej to z nej nevytlčie.

2.miesto

Eliška Kohlíčková

Má malá Brigitte, kam jsi šla?

(Úryvok)

„Na jejím přežití nemám žádnou zásluhu. To ona... Neměla jméno. Byla... produkt,“ hlas paní Winslowové byl překvapivě pevný, na konci se trochu zhoupnul.

Jedeme s mámou a tátou do zoo. Mám narozeniny. Doma v lednici čeká dort, který máma upekla včera večer. Čokoládový, můj oblíbený. Čokoládou včera voněl celý byt. Chvilí trvalo, než cesta vlakem nabrala obrátky, pak už se vlak plnou vahou položil na koleje.

Vlak... Koleje... Jako bych to slyšela znovu. I když mi už dávno není patnáct.

„Jsi vzhůru?“ někdo mi třásl ramenem.

„Nech ji, někdo nás uslyší.“

„Stejně jsou tu v rozích kamery.“

„Kamery?“ to zaznělo o kousek dál. Všechny ty hlasy byly ženské, ten poslední zněl vyplašeně. Někde v dálce se otevřely a zavřely dveře. Pak se dveře otevřely i v našem vagonu.

„Co se to tu děje?“ hlas téhle ženy byl mnohem drsnější. Ruka, která doteď svírala moje rameno, stisk rychle povolila.

Natočila jsem hlavu na stranu. Teprve teď mi došlo, jak je podlaha vagonu studená. Okno bylo špinavé. Kdybych se zvedla a podívala se blíž, možná bych rozeznala otisky dlaní.

Nástupiště, na které jsme dorazili, jako by nezažilo dotek moderní civilizace. Kde jsou digitální hodiny? Kam zmizely stojany s radícou, která údajně napomáhala k dlouhověkosti? Proč není slyšet žádné hlášení?

„Pohněte, nemáme na to celý den!“ muž stojící na perónu chytal vystupující lidi za zápěstí a vytahoval je ven z útrobu vlaku. Na druhou stranu nástupiště s hlasitým supěním přijížděl další vlak.

„Na co čumíš, pohni!“ do zad mě něco šfouchlo a já, stejně jako masa dalších lidí, šla po nástupišti dolů po schodech vedoucí k chodbám nádraží.

Pokladny nádraží byly prázdné. Odjezdové tabule vypnuté. Jako by se tu zastavil čas.

„Seřadte se, za dvě minuty přijede autobus!“ další muži v uniformách křičeli před nádražím. Autobus opravdu přijel.

Netrvalo dlouho a nebylo v něm k hnutí, jenom ulička uprostřed byla volná. Už se stmívalo a přes zatemněná okna, kterými byl vybavený, jsme nebyli schopní poznat, kdy se definitivně zatmělo.

„Ruku!“

Zvedla jsem pravou ruku. S ostrým trhnutím mi ji obrátili zápěstím nahoru, na tenkou kůži přiložili něco, co připomínalo razítko. Po chvíli mě to začalo pálit, jako když jsem jako malá omylem sáhla na žehličku, co ještě nestačila vychladnout. Ucukla jsem a z levé strany přiletěla facka.

1820198. Kůži kolem čísel jsem měla zarudlou.

Opatrně jsem se otočila. Na zápěstí přikládali to, co mi připomínalo razítko, žena na klávesnici natukala příslušná čísla a ozvalo se zasyčení, jak se požadovaný vzor vypálil. Cejchovali nás jako zvířata. Svět uvnitř autobusu byl, až na výzvy ke zvedání paží, úplně tichý.

Jeli jsme plynule. Až na konci jsme chvíli stáli. Pak se před námi otevřely velké, těžké dveře a my vjeli do rozsáhlého komplexu budov, který byl kolem dokola ohraničený vysokým plotem. Dveře se zavřely, jako když utáhneš smyčku kolem krku.

Roztřídili nás, muži a ženy, mladí a staří. Navzdory létu bylo venku chladno a tenké stejno kroje příliš mnoho možností se zahřát nepropůjčovaly. Dozorci nás postupně odvedli. Nás odvedla žena při těle s velkými rty a kudrnatými vlasy.

Jedna. Čtyři. Devět. Nula. Jedno zamřížované okno, čtyři stěny, devět žen a žádná naděje.

„Dobré ráno. Vítejte. Naším cílem jste vy. Prosím, mějte na paměti, že cílem není trest, nýbrž posláni,“ hlas z rozhlasu se plazil po zdech, podlahách a odhalené kůži.

Bylo brzy ráno. Okno bylo znečištěné, v rohu kus skla chyběl. Dírou v okně do pokoje pronikaly sluneční paprsky. Natáhla jsem ruku a položila dlaň do slunce. Zatnula jsem dlaň v pěst. V prachu po prstech zůstaly stopy.

Jednu ženu odvedli. Všechny jsme byly zpocené, měly jsme hlad a žízeň, ale neodvažovaly jsme se vyjít z pokoje. Prostor po čase začal páchnout výkaly a močí. A zavřít oči studem nepomáhalo.

„Slyšely jste to?“ zašeptala jedna z žen, když se nedaleko ozval křik. Žena vedle se ještě víc schoulila do klubíčka.

Postupně přinášeli jídlo. Misky s ovesnou kaší a čaj. K obědu polévka. K večeři chléb s vrstvou másla tak tenkou, že byla vidět struktura chlebové střídky. Láhev s vodou přinesli k obědu, večer už nikdo nic nepřinesl.

Žena, kterou ráno odvedli, už se nevrátila. Když jsem si začala kousat nehty, nehet na palci jsem zkousla moc. Kapka krve tiše odpadla na podlahu, prst jsem si strčila do pusy. Když jsem se na sebe podívala v odrazu okna, byla jsem rozcuchaná, měla jsem kruhy pod očima, výraz vlastních očí jsem nepoznávala. V koutku rtů jsem měla šmouhu. Ta byla od krve. Zvíře.

Také mě odváděli. Očividně oblíbenou kratochvílí dozorců byla tmavá místnost, ve které nebylo vidět ani na krok.

Předtím, než nás do ní pustili, nám vyhrnuli rukávy a nohavice a pomazali nás mastí, abysme představovali větší lákadlo. Potom nás nechali být. Po chvíli se většinou odněkud ozvalo vrčení. Ne vždycky na nás doopravdy pustili psy, někdy pouštěli jenom zvuk vrčení a bavili se, jak každou chvíli čekáme, kde cvaknou zuby.

Zkoušeli, kdo se obětuje. Jestli psům předhodíme sami sebe, nebo ty druhé.

I mě několikrát pokousali.

Některé rány se špatně hojí.

Jednou pro mě přišla nová dozorkyně. Stačilo pár dní, abychom se krčily pokaždé, když na chodbě zazněly kroky. Protože co to bude tentokrát. Budou o nás pálit cigarety? Použijí nás místo záchodové mísy? Vyzkoušejí na nás nějaké léky? Ponoří nás do studené vody? Kolik toho jde vůbec vydržet.

Pohledná blondýna s vlasy svázanými do copu. Zavázala mi oči, odvedla mě, svlékla, v koupelně na mě pustila teplou vodu. V zádech mě zamrazilo. Vždycky se nás tísnilo spoustu na jednom místě, muži i ženy, a pouštěli na nás studenou vodu z hadice.

„Rozkročte si. Musím vás umýt. Ať jste pro dozorce čistá.“

Zavřela jsem oči, když jsem žínku ucítila na stehnech. Osušila mě a dala novou, suchou pásku přes oči. Ta páska přes oči představovala jediný kus látky, který jsem na sobě měla. Nedovolila mi se jakkoli zakrýt. Chytla mě za zápěstí.

Měla pevný stisk, ostatně jako všechny dozorkyně. Po chvíli chůze zaklepala na dveře.

„Pojďte dál.“ Mužský hlas.

Dozorkyně mě postrčila dovnitř.

„Pojď dál, ať nestojíš u dveří. Stůj. Klekni si a ruce polož na stehna. No to se podívejme,“ kolena jsem měla odřená od nedávného klečení na hřebících. Dozorci mi sundal pásku.

„Dívej se mi do očí. A opovaž se uhnout, když se na tebe dívám.“

Obcházel mě ze všech stran. Někde poblíž někdo hrál na klavír, zvuk byl jemně slyšet přes stěny. Ani jsem se nehnula, zatímco mě prohlížel z boku, očima jsem bloudila po pokoji. Velká postel. Stůl se stolní lampou a hromádkou knih. Nad stolem vyvěšený plakát, možná to mohla být mapa. Hromádka oblečení, možná pro mě, možná šlo jenom o náhradní oblečení dozorců. Požádal mě, ať natáhnu ruce. A ať ukážu zápěstí. Aby bylo vidět číslo.

Za zády jsem uslyšela otvírání dveří.

„Jsem rád, že jste přišli,“ oslovil příchozí. Hlas měl zhrublý. „Akorát jsme chtěli začít,“ obešel mě, aby stál čelem ke mně, chytl mezi palec a ukazováček moji bradu a pohlédl mi zpříma do očí.

Ty oči si budu pamatovat do konce života.

3.miesto

Mariana Michalská

Osudové stretnutie

I.

Krásny jesenný deň. Jeden z tých posledných babieho leta. Onedlho bude zima. Ale ešte sa snaží leto pretlačiť aspoň trochu, trošičku. Mne to celkom aj vyhovuje. Nie že by som nemala rada zimu, určite každé ročné obdobie má svoje čaro. Ale jeseň... jeseň obzvlášť. Je to, akoby sa maliarovi vyliali všetky farby z palety a pomaľovali celý svet.

Vybrala som sa na prechádzku do neďalekého zámockého parku. Stále obdivujem to prekrásne sídlo zašlej slávy. Chodím sem vždy, keď môžem a predstavujem si, aké to bolo, keď sa tu prechádzali grófi, baróni, možno aj sám kráľ. Muselo tu byť ozaj noblesne. Niekedy zijdem až k zámku. Len tak si sadnem na schody alebo sa poprechádzam po vonkajších terasách.

Obdivujem tú krásnu prácu majstrov, čo toto všetko zhotovili. Krásne kované zábradlia, obrovské okna, dvere, kamenné schodište....Niekedy pozriem aj dnu cez zaprášené okná. Je to ako v rozprávke o Popoluške. Pozerá dnu, či neuvidí princa. Zasmejem sa v duchu kyslým smiechom. Môj princ odišiel pred piatimi rokmi s jednou...ako ju slušne nazvať...trúbou zlatokopskou. Ale však nech si ho užije. On je typ chlapa, čo nikdy neostane pri jednej ženskej. Škoda, že ja som na to neprišla skôr... Ale už je to preč. Niekedy sa mi mihne v spomienkach, ale už len ako niečo dávno prežitú.

Potrasiem hlavou, akoby som chcela premiešať jej obsah a prepnúť na iný kanál. Znovu sa zahľadím dnu a premýšľam. O čom? O všetkom a o ničom. Hlavou mi víri tisíc myšlienok, ale žiadnej sa nejako zvlášť nevenujem. Sledujem len tú nádheru okolo. Odlepím sa od okien a poberiem sa dolu tým prekrásnym, dych berúcim schodiskom do záhrady.

Dnes som tu sama. Inokedy stretnem jedného či dvoch ľudí, niekedy aj zaľúbené páriky, čo sa skrývajú so svojou láskou za stromami. Ale dnes nie. Som tu len ja, slnko, stromy, vietor, vtáci... Zababušená v jesennej flisovej bunde dúhovej farby s podobnou šatkou na krku, ktorú som si ledabolo prehodila cez ľavé plece. Tvár mi ofukuje teplý vetrik, ktorý sa, huncút jeden, prehrabuje aj v mojich vlasoch. Pozerám po krásne zafarbených stromoch, počúvam spev vtákov. Nikdy sa tejto nádhere neviem nabažiť.

Minule som v diaľke zazrela niečo ako strechu alebo striešku čohosi, čo ma zaujalo. V tej časti zámockej záhrady som ešte nikdy nebola, napadlo mi. Čo

keby som to prešla preskúmať práve teraz? Však som niečo ako zámocká pani a nepoznám svoje panstvo, zasmejem sa v duchu. Idem pomalým, ležérnym krokom. Neponáhľam sa. Načo aj? Je nedeľa, v práci mám voľno dnes aj zajtra. K rodičom tento týždeň nejdem, tak prečo si nechať ujst' túto nádheru?

Vdychujem tú jesennú vôňu žltnúceho listia, zohrievam sa v posledných lúčoch slnka, ktoré ma nežne hladká po celom tele. Od rozkoše mi prešli po tele zimomriavky. Je to úžasný pocit. Zrazu zbadám tú strechu, čo som predtým videla z diaľky. Inak zaujímavé. Chodím sem už od detstva a nikdy predtým som si ju nevšimla. Je to studňa. Nádherná, murovaná, s drevenou šindľovou strieškou, dokonca na nej stále visí na zhrdzavenej reťazi staré drevené vedro. Bojím sa ho aj dotknúť, aby sa nerozpadlo. Tak ho iba poláskam pohľadom a zahľadím sa dnu.

Sranda, stále je tam voda. Ale zbadám v nej aj niečo, čo ma vyľaká. Obraz muža. Pomaly zdvihnem hlavu. Oproti stojí mladý hnedovlasý muž so šibalskými očami a smeje sa nad mojou vyľakanosťou: „Prepáčte, nechcel som vás vystrašiť,“ ospravedlňuje sa. Až mi v krku zabehlo. Má úplne zamatový hlas, neskutočne podmanivý. A ja tam stojím pár sekúnd ako socha vrastená do zeme, neschopná slova. Odrazu sa spamätám. Bože, som ja ale trúba: „Dobrý deň,“ pozdravím sa a podávam mu ruku na uvítanie. „Neviedela som, že sem niekto chodí. V tejto časti som nikdy nebola. Videla som zo schodišťa túto strechu a bola som zvedavá k čomu patrí.“

„Neospravedlňujte sa, moja chyba, že som vás vyľakal. Sledoval som vás z diaľky, málokedy tu vidím niekoho, kto to tu obdivuje. Väčšinou sem chodia ľudia len tak, a nie z nejakého dôvodu.“

„Sledoval?“ až mi zabehlo. Kto to je? Dofrasa! „Prečo ste ma sledovali? A odkiaľ?“

„Prepáčte, som ja ale neslušný. Volám sa Pavol Nádašdy,“ predstavil sa a podával mi ruku.

„Čože?!“ vyblafla som a vytreštila na neho oči. „Vy ste snáď zámocký pán?“

Zasmeje sa mojim rozpakom: „No asi trochu som. Moja pra pra pra prababka uraj bola Alžbeta Bátory. Ale nebojte sa, ja nepijem krv,“ smial sa.

Musel vidieť ako som sčervenela, ale na to bol zrejme pri svojom mene zvyknutý. Každopádne nepovedal na to nič. Len mi hľadel do očí, svojimi krásnymi hnedými očami, ktoré mi prenikali až do mozgu. Nebola som schopná od neho odtrhnúť svoje. Keď som sa ako-tak spamätala, napadlo mi, že som sa nepredstavila: „Ja som Romana. Romana Grosáková,“ povedala som a podala ruku na pozdrav. Tentoraz zamrzol jemu úsmev na tvári. „Máte niečo spoločné s tým dizajnérom z Trenčína?“

Usmiala som sa: „Tak trochu, je to môj otec. Poznáte ho?“ Pavol prikývol: „Áno, trochu aj osobne. Projektoval jednu moju firmu. Veľmi šikovný a čestný muž. Vy tiež robíte niečo podobné?“

„Nie, ja som zdravotná sestra na detskom oddelení v Nitre“, povedala som.

„Fíha“, poznamenal. „Myslel som si, že ste architektka alebo niečo také, keď sa tak zaujímate o náš zámok.“

„Nie, to nie som. Rada sem chodím. Je tu ticho, dýcha to tu históriou a mám tu pokoj od vonkajšieho sveta“, odpovedala som. „Vadí vám, že sem chodím?“

„Ale nie, naopak. Som rád, že to tu trochu „žije“. Zámok sa už veľmi málo využíva. Chodia sem väčšinou len moji vzdialení príbuzní cez leto alebo občas na poľovačky. Ale niekedy tu nevkročí noha celé roky,“ povedal trochu smutno.

Literárna galéria Čakanky

Marína Čeretková – Gáľlová

Pri príležitosti nedožitých 90. narodenín a za literárnu tvorbu

Sme tak trochu do rodiny

(Úryvok z knihy O tebe a o mne)

Stretli sme sa v kúpeľoch, bola nedeľa. On bol za svojou invalidnou ženou, ja som si už druhý týždeň neúspešne vytrhávala zo srdca svoje tajné ranky, neúprosne boľáčky z novej skutočnosti samoživiteľky. Rozpačito mi podával ruku, od hlavy po päty si ma premeriaval, roky sme sa nevideli, hoci sme vlastne do rodiny, zamrmlal, stáva sa aj také sa stáva, jemu čosi chodilo po rozume a ja som bola rada, pristala som, že sa spolu v trojici naobedujeme.

Dlho zvažoval, kým sa rozhodol, kým som z neho dostala, čo má na srdci, musela ho žena štuchnúť, no tak, Lajči, pusti sa do toho.

Začal o ňom, o svojom chránencovi, obľúbenom chlapčiskovi bez otca, matere, celoživotnom domovákovi. Posledné dva roky ho mal vo svojej výchovnej skupine, no už sa dočkal vytúženého zlatého civilu a nemá robotu, je to horšie, ako sa dalo čakať, tak som si dovolil k tebe veľkú prosbu: pomôžeš mi s tým? Na dedine blízko tvojho rodiska existuje šenkár, aj s tým sme tak trochu do rodiny, sem-tam si spolu zatelefonujeme a ten by nedbal prijať do tej krčmy pomocníka, zadovážil by mu aj bývanie, len nech nemá záväzky, ženu, rodinu, nedajbože kriminál na krku a to náš Cyro nemá, nie, nie, horlivo prikyvuje aj jeho invalidná žena, a tak, prepáč, čo keby si osobne za tým šenkárom zašla, poinformovala sa, pomohla tomu mladému bláznovi dostať sa do života, na ružiach ustlané to chlapčisko nemá, pristane na bársakú robotu, na to ti dávam slovo. Nám so ženou leží na srdci, čo s tým chlapčiskom bude, ako si dokáže toho svojho zlatého civilu užívať.

Obidvom manželom nebolo pri tejto prosbe všetko jedno, on chvíľami červenel a bledol, zdrhával sa v reči, ona mala zaslzené oči, na tom, ako sa to domovácke chlapčisko uchyťí, im záležalo viac ako na vlastnom decku. Len poriadne naštartovať mu treba, potom to už pôjde. Mne to nedalo, rozčítala som sa, keby ste vedeli, o čom to je, to vy mne splňte prosbu, vy mne robíte láskavosť, ako soľ potrebujem riešiť jeden cudzí osud, aby som sa zbavila zlého v tom svojom, ja si toho vášho chránenca beriem vďačne na vlastné svedomie, postarám sa, aby to vyšlo, len si ujasnime kedy, ako, čo, nech je to čím skôr. A tak mi do života rovnými nohami vstúpil domovák Cyro Cvanger. V duchu si opakuje, mám to už „za pár“ a končím, vojak končí s vojnou, domovák s domovom, za bránou čaká „zlatý civil“.

V prípade Cyra Cvangera sa „zlatý civil“ rovná životu na slobode, podľa seba, byť sám sebe kráľom, vo vlastnom kráľovstve kraľovať, pocitom slobody sa opíjať ako vínom, spať sa ním do nemoty, zažívať nepoznané. A keď je už reč o nepoznanom, v momente mu fúkne do kotrby, že sa to týka jeho rodičovstva, predovšetkým materičky, ktorú v živote nevidel, ktorá sa postarala, aby z neho bolo obyčajné pankhartča – doživotne. Ale to nie, pozor, doživotne to nesmie byť, jeho prvé kroky povedú k nej, v živote nevidenej, nepoznanej, hriešnici najhriešnejšej, na to sa raz v noci zobudil, začalo ho mátať, povedal si, že ju nájde, pod zem sa neprepadla, jemu neujde, postaví sa zoči voči a rovno do ksichtu jej šplechne, ahaj, materička, ako sa máme? Ako – Ako? Teší ma, že ťa poznávam, prišiel som si vymáhať dlžobu a ty ju máš u mňa roky schovávanú, od narodenia, materička drahá. Predo mnou si spomenieš, že si ma rodila, bez problémov porodila, bez milosti zavrhla. Zdrhla si, materička, z pôrodnice utiekla, to robia Cigánky, materička, a to si ty vykonala mne, synátorovi, zdravému na svet súcemu stvoreniu. Porodila si ma za slobodna, meno otca neudala, k decku sa nepriznala, slobodná sa do sveta vydala, krááásne si to vykonala, všetka česť, ani pamiatky po tebe nezostalo, akurát zápis, dňa toho a toho, tá a tá porodila dieťa mužského rodu – toľko a toľko meria, toľko a toľko váži, od rána do večera rumázga, gajduje, je to hladoš preveliký, má sa k svetu, len materinského prsníka sa mu neujde, to je v pôrodnici na oštaru, sú s tým papierovačky, starosti. Tej noci to má Cyro ako na dlani, vidí sa stáť pred materičkou, je na koni, dostaneš svoje, prežerieš sa z toho, materička.

Oslovuje ju, slová mu prichádzajú na jazyk bez váhania, len – má to jednu chybu: tá stvora, tá jeho materička nemá ksicht, prsiská to áno, po pás jej padajú, trasú sa, glóriu jeho, čo to má byť? Jeho materička musí byť kosť, na ktorú si robí zálusk každý tvor, čo nosí nohavice, oného jeho, jeho materička musela mať šmrnc a musela to byť aj poriadna chytráčka, to v prvom rade, a keď nie, tak to bola somarica sprostá, čo drela na študáka, vyštudovala ho, obtuľkávala, no a keď doštudoval, dal jej kopačky, hádam ani nevedel, že je tehotná, aj to je možné, všetko je možné, dobré aj to zlé, čo keď ona neskutočne dobrého srdca, zostala na ulici, a tam si nenavyberáš, dostal ju najschopnejší, slinky mu po nej tiekli, zalizoval sa, slintal, chrchlal, modré z neba sľuboval, budem mať len teba, teba a nikoho iného, to brušisko nemáš odo mňa, ale aj tak, tvoj študentík už robí pána doktora, o tebe ani nechyroval, nie, nepozná ťa, čo si čakala, nechod' mu na oči, nerob si hanbu, si sprostá až to bolí, ale pri mne sa budeš mať ako v raji. A bol ženatý a bol hnusák, decka sa musela zbaviť, aj tak ju pred ženou odtajil, čo hentaká? Špindúra a sopľavý, to nech sa ti ani nezosníva, s tou som ja v živote nič nemal, čo si to dovoľuje.

Literárna galéria Čakanky

Laco Zrubec

Pri príležitosti nedožitých 90. narodenín za celoživotné dielo a kultúrny prínos

Ofélia

(Úryvok z knihy Poludnica)

Nieкто zakľopal. Aladár sa zháčil. Prstami rúk si prešiel po prešedivených vlasoch a dlane pritisol na vráscité čelo. Upravil si viazanku a nechtiac zahryzol do spodnej pery. Z očí sa mu zračilo prekvapenie. Jastril nimi. Roky tu takto vysedúva v podvečer a vybavuje písomnosti, ale ešte nik mu v takomto čase nezakľopal na dvere. Keď vŕše mešká, prichádza jeho žena Magda, aby ho odviedla na večeru. Tá však nikdy neklope.

-Prosím, – povedal nahlas takmer bez dychu. Domnieval sa, že nieкто asi prišiel orodovať za dákeho neposlušníka.

Vo dverách stála Anita. Niekdajšia spolužiačka. Láska zo študentských čias.

-Dobrý večer, – pozdravila prekvapeného Aladára a zatvorila za sebou dvere. Pozorne si všimla, že vo dverách je kľúč.

Aladár si vydýchol, no vzápätí sa zháčil. Nechcel veriť očiam, a predsa. Je tu, vidí ju. Je stále krásna a príťažlivá.

-Vitaj, kde sa tu berieš? – vyhrklo z neho. No najradšej by tu nebol. Anita sa usmiala. Mala pekný, nevšedný úsmev. Zostal jej aj po rokoch.

Túto krásu jej každá zo spolužiačok závidela. Iste to nie je inak ani teraz.

-Minule som o tebe čítal v novinách, dievča. Si veľkou herečkou, – povedal rozrušene ako pristihnutý zlodej a dodal: - prijmi miesto, sadni si. Aby som bol úprimný, nie všetko stačím sledovať. Funkcia riaditeľa mi zoberie všetok voľný čas. Si spokojná so svojim povolaním? –

-Vieš, že už v škole som chcela hrať v Shakespearovom Hamletovi Oféliu. –

-A výsledok? – opýtal sa dosť netaktne. Ale najradšej by tu nebol. Čo keď vojde Magda. Anitu mu dosť často vyčíta.

-Hrala som ju s veľkým úspechom. Kritikom sa moja kreácia páčila. Lákali ma i do Bratislavy, ale akosi som prikovaná na vidiek, – povedala, pozerajúc na Aladára, niekdajšieho milého, ktorý už kde- tu má nejeden šedivý vlas.

Aladár uvažoval, čo Anitu priviedlo do mesta, a prečo práve k nemu. Neustále zízal na dvere. Pripadal si ako väzeň.

-Vystupovali ste tu? –

-Nie. –

- Bola si u niekoho na návšteve? –

-Okrem teba tu nepoznám nikoho. –

-Čomu vďačím za túto návštevu? – opýtal sa a hrýzol si spodnú peru. Mal obavy z Magdy. Bude si kadečo namýšľať.

-Nie, iba tak som prišla. –

-Vari nie kvôli mne? –

Usmiala sa, pozrela na hodinky.

-Si vydatá? – nezabudol sa spýtať, aby si niektoré veci ujasnil. Vždy bol presný a puntičkár. Zbožňoval matematiku. Nie je iný ako teraz. Ešte ani nezačal rátať a chce vedieť výsledok.

-Ako sa to vezme, - povedala, aby Aladára donútila rozmýšľať, aby nevedel, na čom je.

-Hm, taká krásavica... –

Chvíľu bolo ticho.

- Aladár, - prihovorila sa.

-Viem, viem, kedysi sme sa mali radi, boli sme dobrí priatelia, napísal som ti niekoľko veršou... potom som išiel na univerzitu a ty k divadlu, ale nehovoríme o tom. –

-Nezmenil si sa. Hovoríš ako mechanizmus, stroj. Toho som sa bála. Celé hodiny to trvalo, kým som sa rozhodla pricestovať sem. –

Aladár bol nesvoj. Čo má táto herečka v úmysle? Vie, že Anita nikdy nič nerobila podaromnici.

-A čo deti? – zmohol sa na otázku.

-Veď práve. Všetko je zložité, ako tvoje rovnice. Vieš, že vždy som chcela viac, ako som smela. Som už taká. –

-Si herečkou, berieš život tak, ako prichádza, či nie? –

-Hej, raz milujem, inokedy nenávidím. Vieš, že je celkom zaujímavé byť človekom, ktorým vlastne vôbec nie si? Žijem dve hodiny v úlohe kráľovnej, potom sa v šatni odmaskujem a znova som tou opustenou Anitou. Doktorí to aj vedia, ale vieš, že nenávidím súciť. –

Aladár pokrútil hlavou. Nechápal, prečo prišla Anita práve za ním. Čo asi chce? Hľadá slová, aby mal čo povedať.

Oblasť tvorby mladých autorov

Poézia

1. miesto

Marek Jaroš

pomaranč

*dierky v koži učia ruky vidieť
hlava ako po sprche
zdanlivo oranžová ostatné farby pohlcuje
bez šupky sa hanbí
ale chce byť na stole
potrebuje čas
kyslý keď má pravdu
vo vnútri sladký
dozrel v zime
vonia nedočkavosťou*

brat

kruh

*predávam verejnosti upravenú verziu
chrám je oblak parfumu a filozofie
nemusím nič vysvetľovať
občas si zabudnem dať dole pršiplášť
v interiéri
teda stále častejšie
jeden rukáv si už môžem nechať v sebe
hrám sa na pohyblivé hranice
chcem rozširovať mapy
kypríť pôdu
nemám dáždovky
len svätajánske mušky v rozbitej fľaši
ubúdam ako osy*

1. miesto

Sabina Halmová

(poptext)

Tapeta

*Pod tapetou v izbe,
je ukrytá stena,
pod mojimi šatami,
len nahá žena.*

*Ja som tá žena,
oblečená do tmy,
pomaly priblíž sa,
tichými krokmi.*

*Dva tiene na stene,
vedľa seba,
aj po tme nájdeš ma,
ja nájdem teba.*

*V objatí tmy,
prebuďme dotykom
na stene dva tiene,
to čo v nás drieme.*

*Ak v izbe rozsvietiš,
stratí sa tma,
po svetle rýchlejšie,
nájdeš si ma.*

2.miesto

Katarína Melcherová

včela

*prieľadné krídla
ako kvapky dažďa
vznášajúce sa k oblohe
žihadlom kreslí
neviditeľné obrazy
lieta z kvetu na kvet
ráta lupienky
občas nás príde pozrieť
a prinesie so sebou
aj vôňu rannej rosy
priateľov neporaní
len jemne poštekli
na nose
s odkazom
ešte nie je neskoro*

xxx

*obliekaš sa opatrne
aby sa sieťka nenatrhla*

*neukázala nedokonalé
nevypustila von pocity
motýle
ktoré si tak dlho chytala*

*chráni ťa
aj keď si najviac nahá*

3.miesto

Sabina Sekmanová

Pravda hlíny

*aby sa zlomilo jemné lístie
aby sa nevrátil letný slnovrat
aby zahrmelo vráskavé čelo
aby sa nakoniec rozžiarili
priehľadné operence*

ukotvené v zemi

nadobro

aby sa mravce rozbehli do pažite

*len aby vzkriesili
svoje hladné duše*

snáď utečieme

*a nájdeme tie cesty
tentoraz ale bez zvončekov na halúzkach*

Poľný sen

*môcť tak spočítať všetky nadýchané vrkôčiky
spojiť tri hromady belavých nábojov
a nájsť pole plné bielych odrôd slnka*

stáť uprostred

*žito, nevädze a ja
so snom o tebe*

Próza

1. miesto

Natália Drábiková

Kamarát

(Úryvok z poviedky)

Hodiny na stene tikali zvláštnym tempom. Nikdy som tomu nevenovala žiadnu pozornosť až doteraz. Sedela som na posteli a hľadela do prázdna. „Tik-tak-Tik-tak.“ Znelo to ako volanie. Čas sa mi pripomínal a vysmieval sa mi do tváre. Ešte ho mám dosť. No od smrti ťa delí len sekunda. Každý jeden nádych je reštartom tvojho bytia. Zubatá dýcha na krk každému z nás, aj keď mnoho z nás sa smrti bojí. Otázka znie prečo? Nie je to skôr tým, že sa ľudia boja potupnej, bolestivej smrti, ktorá prináša utrpenie? Veď v podstate smrť samotná je vykúpenie. Na displeji sa mi objavila správa: „Ahoj, máš dnes na mňa čas?“ Kompletne ma to vytrhlo z mojich myšlienkových pochodov. Chvíľu som telefón držala v ruke a asi po desiatich minútach som odpísala. „Ahoj, áno povedz kedy a kde.“ Dlho som na odpoveď nečakala, ani som nestihla odložiť telefón, a už sa mi objavila ďalšia správa: „O pol siedmej sa ti dá? A najlepšie by bolo na vale.“ Ani som sa nezamýšľala a hneď som jednou prostou vetou odpísala. „Hm, jasné budem tam.“ Trochu ma vyviedlo z miery, že sa mi ozval po takej dlhej dobe. Môj dlhoročný kamarát Martin. Neviem, ale mala som akúsi predtuchu, že toto nebude jednorazové stretnutie. Zdvihla som sa z postele a vošla do kuchyne. V rohu sa míhal kvetináč s orchideou, ktorú som dostala na svoje meniny. Nikdy som nemala vzťah ku kvetom, ale z tohto vyžarovala sila a krása. Pozrela som na hodinky. „Pol piatej, fajn, spravím si čaj a hodím rýchlu sprchu.“ Zamrmlala som si popod nos. Sledovala som západ slnka a potichu sa s ním lúčila, zatiaľ čo mi vrela voda v kanvici. „Šťuk.“ Ozvalo sa a ako na povel som sa otočila a zaliala si obľúbený kamilkový čaj. Žiadny iný nepijem. Otec mi stále hovorí, že by som mala vyskúšať aj nejaký iný, ale načo meniť niečo, s čím som spokojná? Po poslednom dúšku čaju som sa vybrala do kúpeľne. Slnko už zapadlo.

Horúca voda mala na mňa blahodarné účinky. Pohltila ma. Cítila som, ako sa zo mňa zmýva hriech a aj moje temné myšlienky. Nie je to vtipné? Keď chceš utiecť pred realitou, postačí ti horúca sprcha. Vraví sa, že hriechu sa zbavíš kajáním, ale ako sa zbavia hriechu tí, ktorí neveria v Boha? Vstala som a uterákom som si prešla po každom kúsku svojho tela. Prešla som si prstami po stehnách a cítila som, aké sú ešte horúce. Zaujímavé, ako sa telo vie prispôbiť akejkoľvek situácii. Veď aj horolezci alebo lyžiar, keď skončia pod návalom lavíny, nezomrú hneď kvôli tomu, že ich telo sa začne triasť. Začne ich zohrievať a taktiež ujdú zubatej, ak sa však nezadusia. Nie, nie som ironická...

Vtedy sa odporúča vytvoriť si rukami vzduchovú bublinu. Povedzme si však úprimne v situáciách, keď ide o život, ľudia si vo väčšine prípadoch nezachovávajú chladnú hlavu a práve to im je osudné. Keď som si vyfénovala vlasy a obliekla sa, pozrela som na telefón. „Ahoj, ešte raz, ja len, že či to platí?“ Zarazil ma taký prehnaný záujem a jedným slovom som odpísala. „Hej.“ Ešte som mala pol hodinu, tak som sa rozhodla, že si hodím niečo malé do úst. Na mikrovlnke boli položené toasty, zobrala som si dva a sadla som si za stôl s mojou obľúbenou knihou od Jozefa Kariku *V tieni mafie*. Otvorila som knihu a hneď na prvej strane som si prečítala pár zaujímavých citátov. Mňa osobne zaujal jeden: „Vinný nie je ten, kto spáchal hriech, ale kto spôsobil temnotu.“ Viktor Hugo. Pomaly som prežúvala a začítala sa do knihy. Stránky som hltala jednu za druhou, keď utom sa mi rozsvietil displej telefónu. „Do riti,“ zanadávala som si potichu, bol to Martin a už som desať minút meškala. „Hneď som tam, prepáč,“ vybehla som z domu, akoby ma sto čertov naháňalo.

Vonku bolo chladno. V bruchu som cítila chvenie. Nevedela som si to vysvetliť, veď je to môj kamarát. Možno som nevedela, čo od neho čakať. Keby neprišiel, bola by som mu aj vďačná. Nezniesla som ten pocit, aký ma premkol pri predstave, že by sme boli spolu sami. „Ahoj!“ Pozdravil ma s úsmevom a usmial sa na mňa. Vždy som milovala jeho úsmev, vedel ma rozčítiť a bol úprimný. „Ahoj, Martin.“ Privinula som sa k nemu a oviala ma jeho sladkastá vôňa. Jedno pravidlo, ktoré pozná každá žena je, že aj keď chlap nevyzerá dobre, stačí keď pekne vonia a všetky ženy sú mu pri kolenách. „Kam pôjdeme?“ Opýtal sa ma a nespúšťal zo mňa oči. Cítila som jeho skúmaný pohľad. „Podme tadiaľ, bude tam tma, pokoj.“ Ukázal na most, pod ktorým som sa ako dieťa hrávala. Pokoj som v poslednej dobe potrebovala viac ako vodu. Z každej strany sa to na mňa valilo a neustále hádky s priateľom, rodičmi a kamarátkami mi už prerastali cez hlavu. Kráčali sme v tichu, sálalo z neho živočíšne teplo a vnútorný pokoj. Bol vyrovnaný so všetkým. Hľadala som na ňom niečo negatívne, niečo čo by mi potvrdilo, že má dušu na kúsky presne tak, ako aj ja.

„No čo ty a frajer, ide to?“ Nevedela som prečo, ale pri ňom som na chvíľu zabudla, že mám priateľa. „No, ujde to.“ Vedela som, že nezniem presvedčivo a on to vycítil. To ma na ňom dlhé roky priťahovalo. Vedel, kedy klamem. „V poriadku, ale rozprávky si nechaj pre tvoju malú sestru ja chcem vedieť pravdu.“ Zastavil sa a zahľadel sa mi do očí. „Nie som v štádiu, kedy mám chuť riešiť svoj vzťah. Ale ty mi povedz, máš ešte priateľku?“ Nespustil zo mňa zrak ani na chvíľu. „Nie, rozišli sme sa.“ Zarazilo ma, s akým ráznym tónom mi to oznámil, viem, rozchodové témy nie sú príjemné. „To ma mrzí.“ Vedela som, že mu to nepomôže, ale bolo mi blbé stáť tam v trápnom tichu. „Nemusí, zaslúžil som si to, robil som hlúposti.“ Stále zo mňa nespúšťal zrak. Pohľad mal prázdny. Žiadna iskra. Zrazu som zacítila zimu. Prenikla mi pod kabát a zahryzla sa do mňa s jej ľadovými zubami. „Je ti zima, chceš bundu?“ Opýtal sa ma bez váhania. V tej chvíli som zostala stáť ako prikovaná. Je to pekné gesto, aj keď by som to nečakala. „Nie, som v pohode, ďakujem.“

2.miesto

Matúš Gono

Starec a ja

“Crrrrn!” ozvalo sa hlasité a kruté zvonenie budíka. Už som vedel, čo to znamená. Teda presne som vedel, že skadiaľ vychádza tento zvuk, a aj čo signalizuje. Ale ja aj tak zostávam ležať v bezpečí pod teplými perinami. Vedome odkladám moment, ktorý aj tak bude musieť raz nastať. V polospánku jedným okom sledujem čas na hnedom budíku vedľa mojej postele. Zatiaľ čo v mojej hlave prebiehajú extrémne náročné výpočty času, respektíve koľko ešte môžem byť vo svojej posteli. Ako sa zo sekúnd stávajú minúty a čas stále nespomaľuje, ba on pomaly zrýchľuje, aspoň z môjho ležiaceho uhla pohľadu, naše pozemské vecné vedy, na ktoré som sa doteraz spoliehal, strácajú akúkoľvek moc v tejto mojej bezvýhodiskovej situácii.

Na rad prichádzajú najrôznejšie metódy či modlitby k reálnym či vymysleným bohom. Keď už sa schyľovalo k tomu najhoršiemu, spomenul som si, ako mi kamoš Peter hovoril, že keď už si nebudem vedieť rady, môžem skúsiť upísať svoju vlastnú dušu diablovi.

Na prvý pohľad to vyzeralo ako lákavá ponuka za nejakú dušu mi diabol predá pár minút k dobru a ja budem môcť aspoň ešte chvíľu snívať so zavretými očami a nebudem musieť čeliť problémom a povinnostiam, ktoré ma v ten deň čakajú.

No v zapätí som si uvedomil, že Peter to asi nemyslel vážne a mne už z toho začína tak trochu hrabať. Tak som si povedal: Dost' bolo otáľania, teraz už naozaj ustanem. Žiaľ, prekvapivo som neuspel. Keby v ten čas do mojej izby neutrhla mama a nezakričala na mňa: „Dobré ráno, no poď dole, raňajky sú na stole!“ tak by som spal asi do obeda.

Po tejto vete som zozbieral všetky svoje sily, konečne som úspešne vstal a odišiel som z tohto boja ako víťaz. Aspoň ja som to tak cítil.

V okamihu som si ustlal posteľ, viac menej som sa o to pokúsil a vošiel som do kúpeľne. Našťastie, bola voľná, čo bolo ľahko pochopiteľné, pretože všetci boli už pri stole v kuchyni a čakali len na mňa. Opláchol som si tvár studenou vodou, aby som pri raňajkách nezaspal a vyzeral aspoň trochu ako človek.

Veď aj americkí vedci hovoria, že - ráno robí deň. Alebo to sa spieva v nejakej reklame na cereálie. Neviem, ale proste niekto múdry také niečo povedal.

Ledva stihnem odísť z kúpeľne a mierim k schodisku, keď tu sa znova ozve:

„Nóó, Leo, kde si tak dlho?“

A ja obratom odpovedám: „Veď áno, už idem.“ Zmysluplný ranný rodinný dialóg.

Horko ťažko som sa dostal zo svojej izby do kuchyne a padám na mäkkú kuchynskú stoličku. Ešte som ani nestihol dojesť raňajky a mama s otcom mi znova popripomínali to, čo všetko musím dnes spraviť.

„Keďže je sobota nezabúdaj, že musíš ísť pomáhať do domu dôchodcov, tak, ako sme sa dohodli,“ prízvukovala mama.

„Áno, ja viem, neboj sa, nezabudol som,“ s nechutou som odvrkol. „Jáj, bodaj by som zabudol,“ tieto slová mi v tej chvíli lietali po rozume.

Hneď ako som dojedol raňajky, som sa išiel prezliecť do niečo slušnejšieho ako je pyžamo a vyrazil som smer – dom dôchodcov. Bohužiaľ. Jediná pozitívna vec na tom všetkom bola, že ten dom dôchodcov sa nachádzal o ulicu od nás, takže som to mal na skok.

V starobinci ma všetci poznali, chodil som tam každú sobotu vypomáhať. A ak sa pýtate, prečo mladý chalan trávi svoje voľné sobotňajšie chvíle v dome dôchodcov so starými a rodinou podľa mňa zväčša odpísanými ľuďmi, tak odpoveď je ľahká. Moja mama tu robí riaditeľku, a keďže zariadenie nemá peniaze na rozdávanie, tak tu musím vypomáhať.

Keď som prišiel, tak už mali aj oni po raňajkách a momentálne sa nič nedialo, ako keby sa inokedy niečo dialo. Nikdy sa tu nič nedialo. Len roboty bolo akosi na mňa veľa. Dones, odnes, posuň, naprav, oprav, dones, odnes... Žiadna zábava.

Veď, čo také zábavné sa môže diať v dome dôchodcov, ktorý je plný starých ľudí s hŕstkou zdravotných sestier, opatrovateliek a mňa. Väčšina seniorov za celý deň povie tak tri slová a ich denným cieľom je nepomocíť sa. A ja tu musím s nimi trčať a nudiť sa.

Celý deň. Deň, keď sa mám zabávať s kamošmi a užívať si voľno.

Nič iné mi nezostáva ako sedieť na tejto starej vrzgavej stoličke, ktorá si pamätá podľa mňa aj Gizku Oňovú. A len čakať, kým niekto niečo bude potrebovať.

„Leo, prosím ťa, prepneš nám na Šlágery, dávajú tam dobré pesničky,“ povedal hlbavým a pomalým hlasom jeden z klientov zariadenia. Toto bola jediná veta za posledné dve hodiny, ktorá bola adresovaná mne. Na prekvapenie, dnes tu nevládne úplne ticho, prebieha tu turnaj, v ktorom sa súťaží iba s jednou disciplínou, a to je frflanie. A musím povedať, že dôchodcovia sú v tejto disciplíne šampióni.

Pod kategórie v tomto športe poznáme: frflanie na mladých, akí sme neschopní a ako to máme dnes oveľa ľahšie, frflanie na dnešnú dobu, na politiku a frflanie na moderné technológie.

Takže nielen to, že ja tu musím trčať celú sobotu a sedieť na tejto nepohodlnej stoličke, ale ešte aj počúvať neznesiteľné reči o vlastnej nemožnosti, neschopnosti a nulovej perspektíve v budúcnosti.

Keď sa už pomaly schyľovalo ku koncu môjho pobytu v tejto ufrflanej diere, prišla ešte jedna prosba k mojej osobe. Táto požiadavka bola od jedného staršieho pána, ktorého som si dodnes príliš nevšimnal.

„Mladý pán, mohol by som ťa poprosiť, podal by si mi dnešné noviny?“

Na to som ja hneď reagoval, zdrapol som prvé, čo som videl a so slovami: „Nech sa páči, vaše noviny,“ som ich staršiemu pánovi podal na kolená.

Vedel som, že pán ma počuje, ale nejako nereagoval na môj podnet. Ani sa nepohol. A až po chvíľke mi došlo, že tento pán asi dobre nevidí, či má nejaký očný hendikep. Tie popolníky, čo má na očiach, tomu nasvedčujú.

Uvedomil som si, že by bolo asi vhodné, keby som mu to prečítal ja. Povzdychol som.

„A aký typ správ vás zaujíma? Politické, športové či nejaká kultúra?“ položil som mu otázku.

On pomalým a vážnym hlasom odvetil:

„Čítaj, čo teba zaujíma, ja som vďačný len za to, že si sa k tomuto činu odhodlal.“

Tak som začal nejakou športovou rubrikou a skončil som pri správach z domova. Celkom dosť sa toho u nás deje. Na tvári starého pána som videl, že sa niečo zmenilo, vyčaroval sa na nej úsmev.

„Prečo sa usmievate, povedal som niečo vtipné?“

„Radšej počúvam mladých, ako tamtých starých frľošov. Ty nie?“ žmurkol na mňa spoza hrubých okuliarov. Videl cez ne dobre...

3.miesto

Karolína Mária Jaleczová

Šťastie ako odmena II.

(Úryvok)

Ako začať... Človek by dúfal, že sa celý príbeh už skončil. Šťastím. A samozrejme, že už také hlboké pády neprídu. Prišli. A síce nie také hlboké, ako bol ten predtým, ale prišli. To som však ešte nevedela, čo ma čaká. Dnes mám 18 rokov a som skoro vyrovnaná dospelá žena so zdravým a hlavne vlastným úsudkom. Neovplyviteľná, miestami svojská, napriek tomu empatická romantička s obrovským srdcom, ktorá dáva na prvé miesto ostatných a až potom príde na rad ona.

Áno, to som ja. Som na seba nekonečne hrdá. To aká som napriek okolnostiam, ktoré ma zastihli, pretože nie každý v živote má odvalu a silu pozbierať sa a stať sa dobrým a silným človekom. Vydržať a bojovať bolo ťažké, to vám klamať nebudem. Všetko však stálo za to. Bolia ma rany z minulosti, iste by som dnes zmenila mnoho vecí. Ale keďže som v minulosti konala najlepšie, ako som vedela, pretože som nebola taká skúsená a vyrovnaná, ako som teraz, som spokojná so všetkým, čo bolo. Bez tých okolností a udalostí by som nebola tým, kým som dnes. A to je hlavná pointa všetkého, nie? Preto sa učím úplne sa vyrovnáť so všetkými chybami, ktoré som vykonala. Dlhú cestu mám za sebou, povedala by som tú najťažšiu časť. Pravdou však je, že celý život je jedna cesta, tak vo svojej ceste ďalej pokračujem. Na túto sa nesmierne teším z hĺbky srdca. Po svojom boku kráčam s svojím anjelom. Prišiel mi do cesty, keď som to najmenej čakala. Hovorí sa, že pravá láska ticho vkráča do nášho života bez akýchkoľvek upozornení vtedy, keď to najmenej čakáme. Mne sa to splnilo. Tak ako každá žena túžiaca po láske ako z filmov som popri trňoch utrpenia hľadala. Keď som prestala, tak to prišlo. Aké jednoduché, však? To je tak, keď hľadáme kľúče, ani za svet ich nevieme nájsť. Keď sa zmierime so situáciou nakoniec hľadanú vec nájdeme. Nie, my to nevzdáme. My sa prispôbime situácii. Povedala by som vám aj viac o tom, ale najprv si vysvetlíme, ako som pokračovala po poslednej udalosti. Po tej, keď som naivne, plná chvíľkového šťastia, vyslovila, že môj otec sa zmenil. Máme lepší vzťah ako kedykoľvek predtým, vychádza s mamou, že všetko je v poriadku a že som stretla chlapca, o ktorom som si myslela, že je to ON. Všetko to bola len a len tá naša drahá ilúzia...

Rada by som povedala, že to bolo dočasné. Nie, nebolo to ani len dočasné. Pretože hra sa nedá v deji počítať ani ako dočasný stav. Bohužiaľ, mi nedošlo, teda pozabudla som na to, že môj otec je natoľko prefikáný, že zahrá navonok milujúceho otca, ktorý všetko ľutuje a zmenil sa kvôli svojmu dieťaťu. Niekde

v hĺbke duše som však cítila, že je všetko až príliš krásne na to, aby to bola pravda. Radšej som sa snažila presvedčiť aj moje pocity, aj moje myšlienky, aby pozitívne a úprimne verili v zázraky. Zázraky sa dejú, nie však vždy v takej forme, ako si želáme. Najprv sa hneváme. Časom však pochopíme, že sa nám splnili krajšie zázraky a tie prvotné vôbec nepotrebujeme k životu.

Prečo to otec spravil? To sa pýta každý z vás. V minulosti aj v súčasnosti je posadnutý mojou mamou. Existuje mnoho takých prípadov, keď je po rozvode jeden partner posadnutý tým druhým. Stáva sa to z rôznych dôvodov. V tomto prípade je tomu tak kvôli otcovmu egu. Keď on opustil svoju prvú ženu, to bolo v poriadku. Ale keď si mama dovolila opustiť jeho, to je už neprípustné. Jeho ego spolu s jeho charakterom z neho robia sebca prvého stupňa. Uvedomujem si, že z istej časti za to nemôže. Presvedčila som sa však o tom, že z väčšej časti je to jeho vina. Ale túto možnosť si zvolil predsa sám, a to dobrovoľne! Preto nám ostáva zmieriť sa s jeho rozhodnutím. Keď sa niekto rozhodne odžiť si takto svoj život, nikto iný proti tomu nič, bohužiaľ, nezmôže. Tak veľmi som to celé chcela zmeniť a pomôcť mu. On sám je nešťastný a robí nešťastnými aj nás ostatných, bez toho, aby si to uvedomoval. Smutné je, že miestami si to uvedomuje a robí to aj napriek tomu. Je to bolestivé, ale keďže si ho moja duša vybrala ako otca, má to byť pre mňa lekciami do života. Moja vlastná voľba. Aký paradox, že?

Veď ľudský život je plný paradoxov. Dobrá škola vhodná pre každého z nás, ktorá by mala byť prospešná. Nie u každého sa však príbeh šťastne skončí.

Ako to teda celé bolo? Chvilka predstieraného ideálu netrvala dlho. Dost' dlho však na to, aby mi bolo znova ublížené. Viete, tak veľmi som túžila, aby to celé bola pravda. Keď ma realita vyviedla z omylu, opäť ma zabolala duša. Menej ako predtým, no pochopiteľne bolela. Koho by nie? Keď si človek myslí, že je už všetko v poriadku a nevedomky existuje bez tušenia, že ešte zďaleka nie je koniec tejto etapy...

Stretávala som sa s otcom. Chodili sme na prechádzky po lese, na koláče do kaviarne a postupne sa situácia vyvinula tak, že som začala chodiť na návštevy k nemu domov. Dokonca mi pomohol získať prácu v pizzerii mojej tety. Síce to bola jeho sestra, no nemala ma veľmi v láske. Do dnešného dňa má na mňa vycibrený názor ako celá „úžasná“ otcova rodina. Totiž, podľa nich môžem za rozvod mojich rodičov iba ja. Áno, dobre čítate. Všetko je moja vina. Nepísaným pravidlom ostáva, že si vinu odnášajú nevinní ľudia. Presvedčila som sa o tom v živote už veľakrát. Mnoho ráz mi už veľa ľudí bodlo nôž do chrbta. Mala to byť jedna z lekcií, ktoré som sa mala naučiť. Naučiť sa, že nie každý je taký čestný a dobrý ako ja. Naučiť sa postaviť sa sama za seba. Naučiť sa, kedy odísť a nenechať sa využívať a ponížovať. Naučiť sa to najdôležitejšie - poznať svoju hodnotu. Dnes to už viem a nedovolím viac ľuďom robiť mi zle. Ono, dovedy vám život bude prinášať podobné situácie, pokiaľ sa z nich nepoučíte a nenaučíte sa to, čo sa máte.

Oblasť tvorby najmladších autorov

Poézia

1. miesto

Natália Točeková

IBA TAM

*bosé nohy sa dotýkajú zeme
orosená tráva dáva energiu
kvety sa prepletajú okolo prstov
vznášam sa
vtáci vykrikujú svoje noty
na strome uprostred lúky
spoza neho vychádza slnko
tancuje so mnou
cítim sa voľná*

VODA

*je modrá ako nebo
keď sa doň pozriem
vidím sa ako v zrkadle
dažďové kvapky tancujú ako baletky
uspávajú ma
deti sa hrajú
vôbec im neprekáža že prší
do ich tvári sa nasťahoval úsmev
od jedného líčka k druhému*

1. miesto

Soňa Čandíková

je jeseň

*v ruke držím list
bez adresy
červený
ani jeden na zemi sa mu nepodobá
všetky sú biele
posiali celú podlahu
čierny uhlík na nich sa pomaly zmýva
nedokážem nájsť adresáta
svojich pocitov*

mama

*jej objatie je chlebík
v jej zovretí sa cítim ako v nebi
kde sa mení soľ na cukor
dážď na dúhu
dýcham jej slnečnú vôňu
len ona vie pofúkať rozbité kolená
uspáva ma očami plnými hviezd
s vďakou jej dávam do úschovy
svoje dva modré gombíky*

2.miesto

Klaudia Šprochová

VOLNOSŤ

*stojím na vysokej skale
vietor sa hrá s mojimi vlasmi
ako keby spolu tancovali
divoký rock and roll
predpažím ruky zatvorím oči
z plných pľúc sa nadýchnem
vtedy sa cítim ako šťavnatý rezeň
obalený dobrou energiou
otočím hlavu utekám dole
odovzdávam ľuďom široký úsmev
vydychujem radosť*

TEN ČAS

*malé čiastočky svetla padajú na zem
zo striech vykrikujú cencúle
vtedy sa pre mňa začína ten čas
v nákupných centrách vyhrávajú koledy
všetko sa zdá byť také dokonalé
ocko zapína rúru
mamka stavia stromček
deti zo škatúl vyťahujú
Vianoce*

3.miesto

Lenka Melcherová

oči

*programátor
vytvára maličké pixely
spája ich do obrazu ako mozaiku
fotograf
stále sa bojí že nestihne zaostriť
niekedy sa mu to stáva
športovec
neustály pohyb očnými viečkami
ako zaťahovanie závesov
klaun
strach mu zväčšuje zreničky
ako balóny
dieťa
vidí iba to čo chce*

havran

*škrekot počuť až do susednej ulice
lieta medzi lampami ako nočný motýľ
jemný plášť mu zohrieva krehké telo
čertov sluha s temnými očami
noc tleskla
zostala po ňom iba čierna*

káva

*upražené zrná sa menia na hrubý hnedý piesok
sypú sa do hrnčeka a užívajú si horúci kúpeľ
potom mlieko
leje sa ako ranné slnko cez žalúzie
vychutnávam si ju spolu s novým dňom*

Oblasť tvorby najmladších autorov

Próza

1. miesto

Nela Chovancová

Ježibaba

Kde bolo, tam bolo, žilo raz jedno dievčatko s bračekom. Volali sa Janko a Marienka. Chodili do školy a ako všetky deti, aj ony, sa tešili na letné prázdniny. Ani sa nenazdali a dočkali sa. Mali vymyslených veľa aktivít, čo by chceli vyskúšať a zažiť, ale boli chvíle, keď sa hrozitánsky nudili.

V jeden takýto unudený deň sa Marienka s Janíčkom rozhodli, že sa aspoň vyvetrajú na prechádzke. V lese. Nemuseli ani chodiť ďaleko, pretože hneď oproti ich domu stál rozprávkovo krásny les. Keď doň vošli, zbadali veľkú černicu a za ňou ďalšiu a ešte krajšiu, a tak to išlo až do neskorého večera. Keď tu zrazu pred nimi stála perníková chalúpka ako z rozprávky. Od hladu a únavy aj zabudli, že práve v takýchto chalúpkach bývajú ježibaby. A tak zaklopali. Hádajte, kto im otvoril? Áno, bola to stará škaredá ježibaba. Na hlave mala obrovskú ošúchanú šatku a jej vlasy vyzerali ako vtáčie hniezdo. Oblečenú mala dlhú a deravú sukňu. Deti sa veľmi zľakli, ale ježibaba vyzerala oveľa viac vyľakaná. Presnejšie povedané: prekvapená. Pomyslela si: „Čo to majú tie detiská na sebe? A hlavne to dievčisko, má na nohách nohavice s nápisom GIRL. Čo to slovo vlastne znamená? A ten chlapec má potrhané nohavice a čudnú čiapku.“ I cez všetky podozrenia ich pozvala dnu. Mala tam veľký neporiadok, veď jej nemal kto upratať. Už dlho k nej neprišli žiadne deti a sama sa neodvážila ani prstom pohnúť. Na podlahe sa váľali špinavé ponožky. Po skrinách chodila mačka. Už aj lopata, ktorá bola položená na veľkej peci, v ktorej piekla deti, bola celá zaprášená. Ježibaba ich posadila k zamastenému stolu, na ktorom bola veľká misa medovníkov. Povedala: „Len si zoberte, koľko vám hrdlo ráči.“ Keď sa Marienka zahryzla, zatvárila sa, akoby zjedla citrón.

Fuj, veď to nemá žiadnu chuť. Ale nepovedala ani slovo. Hneď ako dojedli, zamkla ježibaba dvere a povedala: „Mám vás, vy detiská,“ a hneď začala rozkazovať. „Mariena, obleč si túto moju sukňu, aby si vyzerala aspoň trochu slušne a choď poupratovať dom. Dones drevo a vodu. A ty, Janičko, zatiaľ pekne papaj medovníčky.“ „To nie je fér, on sa tu bude napchávať a ja mám makať? Keď nebude pracovať on, tak ani ja,“ povedala Marienka. „Aj tak nechcem jesť tieto hnusné medovníčky,“ povedal Janko. Ježibaba bola úplne zmätená. Predsa vždy dievčatá pracovali, zatiaľ čo sa chlapci napchávali dobrotami, alebo ako Janko poznamenal „hnusnými medovníkmi“. Ale dnešné deti sú tvrdohlavé, prešibané a len tak ľahko sa nedajú nachytať nejakou ježibabou.

Bezradná ježibaba si zo zúfalstva sadla na zem. Keď je takú videli deti, prišlo im jej ľúto a skúsili ju trocha rozveseliť. Povedali jej, že moderné ježibaby už deti nejedia, nosia nádherné elegantné špicaté klobúky a šaty podľa najnovšej módy. Bývajú vo veľkých kamenných domoch. Napríklad čarodejnica zo Švédska má aj veselé farebné podkolenky. Ježibaba si to všetko zapísala a Janičko s Marienkou sa pobrali domov, lebo mamička sa o nich už určite bála. Ježibabe sľúbili, že zajtra k nej určite prídu zas, aby jej nebolo smutno. Prišli, ako povedali, a chodili k ježibabe takmer každý deň.

Prázdniny ubehli ako voda, a keď sa deti vybrali navštíviť kamarátku – ježibabu posledný prázdninový deň, v lese ich už nečakala perníková chalúpka, ale nádherný kamenný dom s malými vežičkami. Keď vstúpili dnu, bolo tam nádherne upratané, obrovská pec tam už nebola a aj lopata niekam zmizla. Čerešničkou na torte však bola ježibaba. Mala nádherný ružový špicatý klobúk s hortenziou, spod ktorého jej trčali dlhé vlasy. Oblečené mala bielo - ružové šaty a k tomu biele elegantné podkolenky. Dokonca sa premenovala na madam Elizabeth. Janko s Marienkou len otvárali ústa od prekvapenia. Navštevovali madam Elizabeth tak často, ako sa len dalo, a priviedli so sebou aj ďalšie deti. Spoločne varili, piekli a vyrábali všakovaké užitočné veci, spievali a tancovali. Madam ježibabka, ako ju zvykli deti volať, si deti veľmi obľúbila, dokonca si našla prácu v škôlke. Už deti nestrašila ani nepiekla, ale sa z nich tešila. A takto šťastne žila ďalších 1000 rokov. A možno ešte aj dnes učí deti vo vašej škôlke.

2. miesto

Daniel Capcara

Živel

(Úryvok)

Úvod

Loď brázdila vody Banského mora. Gabriel povedal: „Niekde sa musela stať chyba. Mali by sme byť na trajekte smerom na Jávu. Tak to povedali tréneri.“ Chlapcov je šesť. Gabriel a Tomáš sú plavci, Juraj bežec, Michal hádže oštepom a Martin so Samom skáču do výšky. Títo šiesti postúpili na majstrovstvá sveta dorastu v Jakarte. Tréneri ich zobrali na týždeň pred pretekmi na ostrov Sulawesi, aby si zájazd užili. Pláže boli krásne, piesok jemný a more krásne. Dnes mali ísť do Jakarty trajektom. Presunuli sa do prístavného mesta Makassar. Funguje tu kyvadlová doprava Sulawesi – Jáva. V prístave dostali rozchod a vzhľadom na to, že trajekt mal ísť až o hodinu, to bolo ideálne. Po päťdesiatich minútach chlapci prišli k trajektu. Čakali, no nikto neprišiel. „Možno sú už na palube,“ povedal Samuel. „Zavolajme im,“ navrhol Juro. Rooming však nefungoval a nevedeli sa pripojiť na žiadnu wi-fi. Zneisteli. „Je to správna loď?“ Okolo nich prechádzal pán tlačiaci vozík s nápojmi. Spýtali sa ho po anglicky: „Ide táto loď na Jávu?“ „Jáva, Jáva,“ súhlasne kýval hlavou a šiel ďalej. „Odtiaľ som,“ dodal vo svojej rodnej reči, čomu chlapci nerozumeli. Kamaráti teda postupovali ďalej do lode. Nik im neskontroloval lístky, to ich zarazilo. Potom si uvedomili, že ich mal tréner. Asi ich už ukázal. Vošli do podpalubia. Rozhliadali sa. Podišli ďalej. Vtom sa dvere za nimi zaklapli a ozvalo sa tiché cvak. Rýchlo sa zvrtili a skúsili otvoriť. Nešlo to. Boli uväznení. Loď sa pomaly pohla. Snažili sa otvoriť dvere, búchať, kričať, no nik ich nepočul. Po pol hodine Gabo povedal: „Ideme asi opačným smerom, mali sme ísť na západ, na Jávu.“ Loď mala vysoký ponor, vďaka tomu Gabriel videl na ostrovy, ktoré míňali. Keď zbadal vlajku Východného Timoru, vedel, že je zle. „Ideme do oblasti s neobývanými ostrovmi, ktoré kvôli silným prúdom lode zvyčajne obchádzajú,“ povedal, „definitívne sme na zlej lodi“. Ostatní na neho s hrôzou pozerali a nezmohli sa na slovo. Prišla noc. Chlapci sedeli s obavami. Boli ďaleko od domova, na zlej lodi, plávali zlým smerom. Nemohli sa nikomu dovolať. Navyše boli uväznení, dvere sa otvárali len na magnetickú kartu. Po tom, čo loď zamierila mierne na juh, ich zastihla búrka. Trup bol síce z pevnej ocele, ale ani tá nemohla odolať nekonečným nárazom o skaly. Nasledovala osudná chvíľa. Kapitán zazrel veľkú skalú. Posádka aj cestujúci dostali pokyn na opustenie lode v záchranných člnoch. Počuli tlmené výkriky, nad ich hlavami sa ozývali kroky či skôr dupot. Vládol chaos. Chalanov v podpalubí prepadlo zúfalstvo.

Stroskotanie

More sa s loďou hralo ako s loptou. Trup mala prederavený. Posádka ju už dávno opustila, zostali len naši chlapci. Nedopatrením boli čiernymi pasažiermi. „Čo budeme robiť?“ spýtal sa Michal. „Mohli by sme loď dostať pomocou kormidla k nejakému ostrovu,“ navrhol Gabriel. „Najprv by sme však museli odvaliť dvere,“ poznamenal Michal. Pustili sa do toho. Chvíľu im to trvalo. Dvere povolili, časť pántov sa odtrhla. Búchali do nich všetkým, čo našli. Nakoniec sa im vďaka ďalším silným nárazom podarilo cez ne prebojovať. Po chvíli našli kormidlo. Gabriel uvidel ostrov na pravom boku. Bol malý, ale boli na ňom stromy, čiže tam musela byť voda. Stočili kormidlo a zamierili k nemu. Ako plávali, objavila sa pred nimi skala. Vrazili do nej predkom lode a len-len že sa nepotopili. Po hodine sa konečne dostali k ostrovu. Loď sa chvíľu pomaly šmýkala po dne, až napokon zastala. To už bola tmavá a pokojná noc.

Začiatok na ostrove

Horúce indonézske slnko každé ráno hladkalo krásnu krajinu. Jasné svetlo sa dostalo skoro všade, na vysoké hory, lúky aj horúce piesočnaté pláže. Len tmavé jaskyne mu odolávali. Pavúky si v nich tkali svoje siete. Mierny vánok zľahka pohojďoval palmovými listami. Vyplašené zviera prebehlo po pláži, na ktorej zbadalo niečo nezvyčajné. Na konci pláže sa otočilo, na chvíľu zastalo, no napokon so strachom ušlo. Jasné slnko pokračovalo vo svojej púti ponad ľudský výtvor. Ponad stroskotanú loď. Lúče prenikali cez otvor, v ktorom boli predtým dvere. Chlapci vystrčili hlavy z podpalubia, obzreli sa a uvideli nádhernú prírodnú scenériu. Vyšli na palubu. Gabriel, Michal a Martin sa vybrali na prieskum. „Určite tu niekto bude,“ opakovali si. Prešli po pláži, vystúpili na vršok, vyliezli na strom. Videli však iba dažďový prales. Po ľudoch ani stopa. Dúfali, že zbadajú aspoň rybársku dedinku, ale nič. Michal povedal: „Chlapci, sme tu sami.“ Ostatní zhromažďovali všetky potrebné veci, veď boli stroskotanci a museli sa nejako zariadiť. Použiteľných vecí bolo na lodi mnoho. Ale ako mohli mestskí chlapci, ktorí v živote držali svoj najväčší pracovný nástroj – nožnice, zvládnuť túto situáciu? Keď sa vrátila prieskumná skupina, začala sa debata. „Čo ste našli?“ spýtal sa Tomáš. „Ostrov je bohatý na sladkú vodu. Videli sme riečku,“ referoval Gabriel. „Čo urobíme?“ pýtali sa bezradní chlapci. „Musíme si čo najskôr zabezpečiť strechu nad hlavou, loď môže každú chvíľu odniesť na šire more,“ dodal Gabo. „Nemali by sme radšej vyčkať na záchranu?“ spýtal sa Mišo. „Na akú?“ položil otázku Gabo. „Veď sme nastúpili na zlú loď a nikto nevie, že sme tam vôbec boli,“ dodal Tomáš. „Kedy začneme?“ spýtal sa Martin. „Mali by sme zajtra,“ odvetil Gabo, dnes urobme zoznam toho, čo sme našli na lodi.“ Vzal čistý zošit, ktorý mal v batohu v igelitovom vrecku a písal: tri sekery, dve píly, nožnice, 100 prídellov jedla, 300 prídellov vody, 5 lopát, 20 prikrývok, dve siete na lov rýb, balenie ryže, čaj... Chlapci museli riešiť otázky prežitia. Snažili sa zrúbať jeden tenký strom. Boli vyzbrojení sekerami a pílkami, ktoré našli na lodi. Trvalo im to dlho a riadne sa zapotili. Večer strom spadol. Aj pravekí lovci s kamennými sekerami by to zvládli rýchlejšie a lepšie.

3. miesto

Matúš Dubjel

Riečny boh Edlor

(Úryvok)

V horách sa už odpradáva rútili a trmácali studené potoky. Všetci tušili, že to neboli obyčajné potoky. Nie, boli to riečni bohovia. Boli prastarí a svoju tvár ukazovali málokedy. Nikdy nemali stály vzhlad, no ich najobľúbenejším tvarom bol tok. Z tejto polohy videli najviac: ako dryády v hlbokých nociach tancovali a smiali sa, ako sa zhovárali stromy šuštaním listov. Cítili, keď zvieratá z ich tiel pili, i to, keď si vážky do ich vôd kládli larvy, či ryby šantili v ich dravých tokoch.

Čo však vedelo vydesiť celý les, ale i každého riečneho boha, boli ľudia. Ľudia ničili lesy, stavali hrádze a zábrany. Kvôli ľuďom rieky okúsili trpkú chuť krvi po vojnách. A keď sa voda vzoprela a zničila obydľia, hrádze iba zhrubli. Tak či onak, riečni bohovia nemali radi záplavy. Vedeli, že spúšť, ktorá po ich vyčínaní vtedy ostáva, je horšia ako tá, ktorej sa dopúšťajú ľudia. Lámali stromy a topili vlastných priateľov.

No v ľudskom pokolení jestvovali i takí, ktorí žili v súlade s prírodou, a chodili sa k vode vyrozprávať. Niektorým sa vody ukázali vo svojej pravej podobe a spriatelili sa s nimi. Tým, že riečni bohovia boli prastarí, poznali mnohé jazyky a vedeli ľuďom poradiť. Z týchto dobrých ľudí sa čoskoro stali i múdri ľudia, lebo rady vody boli nad zlato.

Tento príbeh je o riečnom bohovi Edlorovi. Tiekol už milión a pol roka a mnohé z jeho dní boli na nerozoznanie, keď v jeden všedný deň pribehol k nemu smutný chlapec. Dlho sedel na brehu a vzlykal. Jeho slzy stekali do Edlorovho prúdu a ten zo slz vyčítal ich príčinu. Prekvapilo ho, prečo chlapec plače. Bolo to kvôli tomu, že sa nevedel prizerať, ako ľudia ničia les. Zhrozený sa bežal vyplakať k vode: „Ach, voda, keby si videla, čo do teba hádzu!“

„Ja to viem,“ ozval sa Edlor.

„Čo... voda? N... nie! To predsa...?“

„Je to možné, ba čo viac, je to normálne,“ odvetil Edlor pokojne.

„Nie! To nie je možné ani normálne, veď... veď si voda!“

„Hm, o tom som neuvažoval,“ pousmial sa. „Nie, nie som voda. Som riečny boh a mám i meno. Volám sa Edlor. Teší ma.“

„J... ja som...“

„Venil.“

„Ako si to vedel? Poznáš ma?“

„Vyčítal som ti to zo slz.“

„Ty vieš čítať?“

„Ó, áno, ale nie tak, ako si myslíš. Celé to je tak trochu iné, ako si myslíš.“

„Ako to ?“

„Tak napríklad: viem, čo do mňa hádzajú, a veľmi ma to zarmucuje, ale mám rád ľudí a verím, že sa polepšia, a tak vyčkávam, až tá chvíľa nastane.“

„To je predsa mrhanie časom!“

„Ach, chlapče, ja mám času dosť. Žijem už celé veky, a to je toľko rokov, že si to nik nepamätá.“

Ešte hodnú chvíľu sa rozprávali. Venil potom odišiel, no sľúbil, že sa zajtra vráti. Na druhý deň sa vrátil a vracal sa každý deň. Edlor si Venila veľmi obľúbil a učil ho múdrostiam, ktoré nadobudol. V jeden neskorý večer, keď Venil odišiel, Edlor sa postavil ako vodný stĺp uprostred svojho riečiska a prechádzal sa sem a tam. Tu k nemu pribehol diviak. Bol celý udychčaný. Hneď sa napil a Edlor zo slín pochopil, čo mu diviak chcel povedať. Bude sa konať porada riečnych bohov.

„Prepánajána, veď naposledy bola porada riečnych bohov pred desaťtisíc rokmi. A to je už i pre boha dlhá chvíľa.“

Edlor hneď vyrazil. Hnal sa divo, ako ešte nikdy predtým. Nemusel sa pýtať, kde sa porada bude konať, vedel to. Bolo to z dvoch hlavných príčin: 1. Porada sa bude konať tam, kde naposledy, 2. Každý lesný tvor predsa vedel, kde je Dutý Pradub. Dutý Pradub nebol ako ostatné duby. Pretekali cezeň všetky rieky. Bolo to teda miesto ako stvorené pre poradu riečnych bohov.

Edlor prišiel síce medzi poslednými, no predral sa až do vnútra dubu, a to čo najbližšie k okrúhlemu stolu, pri ktorom sedeli členovia rady, a kde vždy prebiehal proces porád. Nestál tam ani štvrťhodinku, keď sa najväčší zo sediacich postavil a mohutným hlasom začal: „Priatelia a súkmeňovci, zišli sme sa tu, aby sme vyriešili jeden závažný problém,“ na chvíľu sa odmlčal, čo znásobilo napätie v okolí, no potom pokračoval: „Vládca ohnivých bohov Maugrem osedlal ohnivého vlka a vrazil do lesa.“ Táto veta vzbudila všeobecný rozruch. Nečudo, lebo Maugrem bol známym kráľom ohnivých bohov a najväčším nepriateľom ľudí.

Nedávno sa baníci omylom prekopali až do Maugremových podzemných komnát a zobudili ho z tvrdého spánku. Ten sa rozzúrnil a spálil baňu. Vyletel von a udupal i banícke domy. Privolal veľkého ohnivého vlka, ktorého každý krok zapaluje zem, za opasok si zastrčil ten najpekelnejší bič a vyrazil na výpravu ničiť ľudské obydlia.

Preto tu teraz sedeli okolo stola a najstarší z rádu oznámil príchod Magurema do lesa. „Čo navrhuješ, aby sme urobili?“ ozval sa jeden z rady. „Maugrem sem prišiel zničiť ľudské obydlia. Navrhujem, nechať ho prejsť, ale požiar uhasiť. Sme riečni bohovia, najstarší z lesa, a k tomu jediní schopní postaviť sa ohňu. No proti Maugremovi sa nemáme prečo postaviť. Chce zničiť ľudí a lesu bude bez ľudí lepšie. Teda hlasujme! Kto chce uhasiť oheň a nechať Maugrema prejsť cez ľudské obydlia?“ Ruky zdvihli takmer všetci, okrem Edlora a iných dvoch riečnych bohov Aklana a Mogloka. Edlor videl, že všetci zodvihli ruky zo strachu. Pomyslel na Venila a zakročil.

„Nemôžeme nechať Maugrema prejsť cez les a nič neurobiť.“ „Prečo by sme nemohli, veď Maugrem nám neuškodil a nemáme dôvod ho zastavovať.“

Epilóg

Všetko, čo má začiatok, speje ku svojmu koncu. Rovnako súťaž o Literárnu cenu Čakanĳy za rok 2020. Zvykli sme si na záver rekapitulovať, hodnotiť...

Aký bol súťažný rok 2020? Konfrontoval nás s novými faktami, udalosťami, situáciami, ktoré našli svoj odraz v literárnej tvorbe, najmä poézii. Priniesol nové témy, viac reflexií, skepsy. Napriek ťažkostiam nevytláčil z literárnych „prac“ našich súťažiacich lásku, priateľstvo, hravosť, cit pre krásu, obdiv k prírode.

Potešujúce je, že každý rok pribúdajú nielen noví autori, ale tiež nové regióny, mestá, mestečká a obce Slovensĳa. Ceníme si skutočnosť, že našli odvahu prihlásiť sa do literárnej súťaže zahraniční autori, predovšetĳým z Česĳa a z ďalšej krajiny susediacej zo Slovensĳom, z Rakúsĳa. Preto by sme mohli nazvať našu súťaž medzinárodnou.

Veríme, že v nasledujúcich ročníĳoch sa do súťaže zapoja ďalší jednotlivci, školy a literárne kluby zo Slovensĳa. Internet a moderné technolóĳie sa stali bežnou súčasťou nášho života. Najmä sociálne siete sú veľĳým láĳadlom a zdrojom rýchlo prístupných informácií, viac alebo menej povrchných i tých potrebných. Závisí od nás, čo si vyberieme. Ako dobrý relax a zmena stále môže poslúĳiť reálna ĳniha, zaujímavý príbeh, krásna báseň a slovo, ktoré azda ešte nestratilo svoju silu. Slovo, ktoré je na počiatĳku každého písania...

Prajeme všetĳým, ĳtorým slovo učarovalo, veľa jedinečných chvíľ pri písaní poézie a prózy, veľĳú náruĳ originality a radosti z tvorenia.

Vaša Čakanĳa, n. o.

Bulletin pripravila Čakanka, n. o.

Máj 2021